

ผลของการเรียนแบบร่วมมือที่บูรณาการกับโยนิโสมนสิการที่มีต่อ
ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

นางนิตยา คงเกษม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา ภาควิชาสารัตถศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-03-0713-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECTS OF INTEGRATING COOPERATIVE LEARNING AND YONISOMANASIKARA ON
MATHAYOM SUKSA FOUR STUDENTS' EMOTIONAL INTELLIGENCE

Mrs.Nitaya Kongkasem

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Educational Psychology

Department of Foundation of Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic year 2001

ISBN 974-03-0713-2

นิตยา คงเกษม : ผลของการเรียนแบบร่วมมือที่บูรณาการกับโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (EFFECTS OF INTEGRATING COOPERATIVE LEARNING AND YONISOMANASIKARA ON MATHAYOM SUKSA FOUR STUDENTS' EMOTIONAL INTELLIGENCE)
 อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ทวิวัฒน์ ปิตยานนท์, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ผศ.ดร.จุมพล พูลภัทรชีวิน ; 384 หน้า.
 ISBN 974-03-0713-2.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการบูรณาการการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับโยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนนทรีวิทยา จำนวน 40 คน ผู้วิจัยเรียงลำดับคะแนนแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มเก่ง ปานกลาง และอ่อน สุ่มเข้ากลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองกลุ่มละ 20 คน กลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติและกลุ่มทดลองได้รับการสอนแบบบูรณาการการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับโยนิโสมนสิการ เครื่องมือที่ใช้คือแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ หาค่าความเที่ยงโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ได้ค่าความเที่ยง 0.85 และแบบฝึกความฉลาดทางอารมณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test (dependent) และ t-test (independent)

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มทดลองมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจโดยส่วนย่อยในแต่ละด้านและโดยรวมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. กลุ่มทดลองมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจโดยส่วนย่อยในแต่ละด้านและโดยรวมหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาควิชา .... สาร์ตตศึกษา.....
 สาขาวิชา ....จิตวิทยาการศึกษา.....
 ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนิสิต .....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

4184913027 : MAJOR EDUCATIONAL PSYCHOLOGY

KEY WORD: COOPERATIVE LEARNING / YONISOMANASIKARA / EMOTIONAL INTELLIGENCE

NITAYA KONGKASEM : EFFECTS OF INTEGRATING COOPERATIVE LEARNING AND YONISOMANASIKARA ON MATHAYOM SUKSA FOUR STUDENTS' EMOTIONAL INTELLIGENCE.

THESIS ADVISOR : ASSO.PROF. TAWEEWAT PITAYANON, Ph.D., THESIS CO-ADVISOR : ASSIST.PROF. CHUMPOL POOLPATARACHEWIN, Ph.D., 384 pp. ISBN 974-03-0713-2.

The purpose of this research was to study effects of an integration of cooperative learning and Yonisomanasikara on mathayom suksa four students' emotional intelligence: self-awareness, self-regulation, motivation, empathy, social skills, liberation and calmness of the mind. The research subjects consisted of 40 students, were ranked according to achievers at high, average and low of achievement levels, randomly assigned to a treatment group (n=20) and a control group (n=20). Subjects in the treatment group were trained with an integration of cooperative learning and Yonisomanasikara. The control group were taught in a regular guidance course. The research instruments were: (1) emotional intelligence test with a 0.85 reliability using α - Coefficient and (2) emotional intelligence learning packet which were established by the researcher. The data were analyzed by using both dependent and independent t-test.

The results were as follows :

1. The posttest of the experimental group had statistically higher emotional intelligence at .05 level of significance than the pretest as a whole and in each component: self-awareness, self-regulation, motivation, empathy, social skills, liberation and calmness of the mind.
2. The experimental group had statistically higher emotional intelligence: self-awareness, self-regulation, motivation, empathy, social skills, liberation and calmness of the mind than the control group in each component and as a whole at .05 level of significance.

Department Foundation of Education
Field of study Educational Psychology
Academic year 2001

Student's signature .....

Advisor's signature .....

Co- advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ ร.ศ.ดร.ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษา และผ.ศ.ดร.จุมพล พูลภัทรชีวินอาจารย์ที่ปรึกษา ร่วมซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการวิจัยมาด้วยดีตลอด ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์คณะครุศาสตร์ จิตแพทย์ นักจิตวิทยากรมสุขภาพจิต และจิตแพทย์โรงพยาบาลตำรวจ ที่กรุณาตรวจสอบให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ อย่างมากในการปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้บริหาร อาจารย์แนะแนว และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนนทรีวิทยาที่ได้ให้ความช่วยเหลือและร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณสมาชิกในครอบครัวทุก ๆ คน ผู้มีพระคุณอีก หลายท่าน และเพื่อน ๆ ที่ได้ให้กำลังใจช่วยเหลือสนับสนุนผู้วิจัยตลอดมาอย่างดียิ่ง

นิตยา คงเกษม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฏ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	10
สมมติฐานของการวิจัย	10
ขอบเขตของการวิจัย	11
ตัวแปรที่ศึกษา	11
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	16
2 ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
แนวคิดและทฤษฎีทางจิตวิทยา	18
ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget.....	19
ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมและวัฒนธรรมของ Vygotsky	21
ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาของ Bandura.....	22
ทฤษฎีการเรียนรู้พฤติกรรมนิยมของ Skinner	24
ทฤษฎีพุทธิปัญญานิยมกลุ่ม Gestalt	25
ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบของ Bruner.....	25
ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความหมายของ Ausubel	27

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

ทฤษฎีมนุษยนิยมวิทยาของ Roger.....	27
ทฤษฎีมนุษยนิยมวิทยาของ Combs	27
แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์.....	29
ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์	29
ตามแนวคิดของ Salovey and Mayer	29
ตามแนวคิดของ Bar-On	29
ตามแนวคิดของ Goleman	29
ตามแนวคิดของ Cooper and Sawaf	30
ตามแนวคิดของ เทอดศักดิ์ เดชคง	30
ตามแนวคิดของพระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต	30
ความเป็นมาเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์	31
กรอบแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์	32
กรอบแนวคิดของ Salovey and Mayer	32
กรอบแนวคิดของ Cooper and Sawaf	33
แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์	34
แนวคิดในทางพุทธศาสนา	34
องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์	36
ตามแนวคิดของ Salovey and Mayer	36
ตามแนวคิดของ Bar-On	37
ตามแนวคิดของ Goleman	38
ตามแนวคิดของเทอดศักดิ์ เดชคง	40
ตามแนวพุทธศาสนา	41
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์	42
เอกสารและงานวิจัยต่างประเทศ	42
เอกสารและงานวิจัยในประเทศ	50

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

การบูรณาการ.....	52
ความหมาย.....	52
การบูรณาการตามนัยแห่งพุทธธรรม.....	52
แนวความคิด.....	53
หลักการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์	53
ความหมาย.....	54
วิธีคิดตามหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์	56
วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม.....	56
ความหมายของโยนิโสมนสิการ.....	56
ขอบเขตของโยนิโสมนสิการ.....	58
วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ.....	58
การสอนโยนิโสมนสิการ	62
หลักการสอน.....	62
ขั้นตอนการสอน	62
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโยนิโสมนสิการ	66
แนวคิดทฤษฎีในการปฏิรูปการเรียนรู้	67
ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข	67
ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย:	
การฝึกฝน กาย วาจา ใจ	69
ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด	72
ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม	74
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือ	75
หลักการของการเรียนแบบร่วมมือ	76
ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ	77
ประเภทของการเรียนแบบร่วมมือ	78

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

องค์ประกอบของการเรียนแบบร่วมมือ	80
ลักษณะและขั้นตอนการเรียนแบบร่วมมือ	81
บทบาทของนักเรียนในการเรียนแบบร่วมมือ	85
บทบาทของครูผู้สอนในการเรียนแบบร่วมมือ	85
รูปแบบเทคนิคต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือ	86
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ	97
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ	97
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ.....	98
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการเรียนแบบร่วมมือ กับความฉลาดทางอารมณ์	99
การเรียนแบบร่วมมือกับการตระหนักรู้ในตนเอง	99
การเรียนแบบร่วมมือกับการควบคุมตนเอง	99
การเรียนแบบร่วมมือกับแรงจูงใจ.....	100
การเรียนแบบร่วมมือกับการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น.....	100
การเรียนแบบร่วมมือกับทักษะทางสังคม.....	101
การเรียนแบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับ ความฉลาดทางอารมณ์.....	102
การบูรณาการแนวคิดและทฤษฎี.....	104
3 วิธีดำเนินการวิจัย	117
ประชากร	117
กลุ่มตัวอย่าง	117
แบบแผนการทดลอง	118
เครื่องมือที่ใช้	119
การดำเนินการทดลอง	121
การวิเคราะห์ข้อมูล	141

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	142
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	149
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	149
สมมติฐานการวิจัย	150
กลุ่มตัวอย่าง	150
แบบแผนการทดลอง	150
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	151
การดำเนินการทดลอง	151
การวิเคราะห์ข้อมูล	152
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	152
อภิปรายผล	153
ข้อเสนอแนะ	175
รายการอ้างอิง.....	176
ภาคผนวก	193
ภาคผนวก ก	194
ภาคผนวก ข	197
ภาคผนวก ค	200
ภาคผนวก ง	206
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	384

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงการฝึกกาย วาจา ใจ เพื่อแสดงลักษณะนิสัยของผู้เรียน	70
2 สรุปเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบต่าง ๆ	90
3 เปรียบเทียบความแตกต่างองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคต่าง ๆ.....	94
4 ผลการบูรณาการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ ด้านความหมายและองค์ประกอบ.....	105
5 ผลการบูรณาการองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์.....	107
6 ผลการบูรณาการแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับโยนิโสมนสิการเพื่อนำไปพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์.....	112
7 จำแนกองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์หลักและองค์ประกอบ ความฉลาดทางอารมณ์ ที่เกิดร่วมที่มุ่งฝึกตามแบบฝึกความฉลาดทางอารมณ์.....	124
8 จำแนกวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการที่บูรณาการกับการเรียนรู้แบบร่วมมือตาม แบบฝึกความฉลาดทางอารมณ์	125
9 แสดงขั้นตอนการฝึกและกระบวนการฝึกที่บูรณาการการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค Jigsaw II กับโยนิโสมนสิการ.....	129
10 เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจโดยส่วนย่อยในแต่ละด้าน ก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง	143
11 เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจโดยรวม ก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง	144

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง

หน้า

- 12 ผลการวิเคราะห์ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง
การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น
การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจ
โดยส่วนย่อยในแต่ละด้านก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง 145
- 13 ผลการวิเคราะห์ความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง
การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น
การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจโดยรวม
ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง 146
- 14 เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง
การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น
การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจ
โดยส่วนย่อยในแต่ละด้านหลังการทดลองระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง 147
- 15 เปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง
การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น
การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจ
โดยรวมหลังการทดลองระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง 148

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 แสดงการสอนโยนิโสมนสิการ	65
2 แสดงกลุ่มนักเรียนที่เรียนแบบบูรณาการการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับโยนิโสมนสิการ	127
3 แสดงขั้นตอนการฝึกและกระบวนการฝึกที่บูรณาการการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับโยนิโสมนสิการ.....	132